



Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1979.  
Budapest, OSZK, 1981. 666 p.

Mivel az évkönyvek a periodikumok legkevésbé karakterrel rendelkező kiadványai, a recenzens munkája rendkívül bonyolult: egyszerre ismertet, értékkel, méltat, ítél, vagy kötelességszerűen felhívja a figyelmet, hogy mit is érdemes elolvasni az évkönyvekben közölt írásművek gyűjtőtárából.

Az OSZK 1979-es évkönyve mintegy bizonyítéka annak, hogy magának az intézménynek kétarcú – tudományos kutató és szolgáltató – profiljából egyre inkább a tudományos kutató jelleget erősítik és kívánják tovább erősíteni. Legalábbis az évkönyvből ez derül ki.

*Németh Mária* tanulmánya az OSZK tudományos tevékenységéről nemcsak a tudományos igények fejlődését mutatja be 1945-től 1974-ig, hanem azokat a módszereket, erőfeszítéseket is, melyekkel nemzeti könyvtárunk ennek megfelelni igyekszik. Visszatérő – és egyre hangsúlyozottabb – motívum azonban, hogy a könyvtár 1966-tól „a Várba történő felköltözés” előkészületei miatt az olvasóközönség kutató-fejlesztő munkája elé kénytelen „határvonalat húzni”, s az 1975 utáni elemzést a tanulmány a „vári építkezés kilátástalansága” miatt már céltalannak látja elvégezni. Csak csodálni lehet a tanulmányíró optimizmusát, mellyel zárószóiban kijelenti, hogy „1980-tól ismét a vári előkészületek kerülnek a Nemzeti Könyvtár munkájának előterébe” –, hogy később „hivatásához és rangjához mérten” tehessen eleget tudományos kötelezettségeinek.

Szervesen kapcsolódik ehhez *Pajkossy György* tanulmánya A nemzeti könyvtár központi gyűjteményeinek olvasószolgálatára a Budavári Palotában címmel, mely sajnos – saját megfogalmazása szerint – „nem számol” olyan mértékű modernizációval, „mely a működési formákat lényegükben változtatná meg”. A figyelmet viszont ő is felhívja arra, hogy a kutató olvasók aránya évtizedek óta kietartóan csökken, hogy a tájékoztatás és az olvasószolgálat rég nem tud megfelelni a társadalmi igénynek. Tervezett szolgálatának alapelvei a majdani Nemzeti Könyvtárunkat hasonlóvá tennék a British Library-hez, aminek hiánya a XX. század végi Magyarországon érthetetlen. Félő, hogy *Pajkossy* esztétikai kultúrigénye, a könyvtárügy továbbfejlesztéséhez szükséges revízió-javaslatára még mindig a divatos „magas kultúra” témakörébe fog soroltatni, ahelyett, hogy végre napi-rendre kerülne mint a „mindennapi kultúra” feladata.

Az évkönyv gerincét meghatározó tanulmány-trilógia harmadik darabja *Papp István* A Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkája 1979-ben című dolgozata,

melyben annak az alapgondolatnak társadalmi vetületét mutatja meg, hogy „biztatón fejlődtek a tömegkommunikáció intézményeihez fűződő könyvtárügyi kapcsolatok”. Vitathatatlan, hogy ez az előző évekhez képest igaz, de például a Lenin Könyvtár irányításával zajló nemzetközi összehasonlító kutatás eredményeinek nyilvánosságra hozatala, közönséggel együtt folytatott munkavitéjsége még ma is várat magára.

Elgondolkoztató, hogy a Papp István által felvetett „könyvtári közönségkapcsolat fejlesztéséről” rajta kívül csak *Somkuti Gabriella* beszél. Az Országos Széchényi Könyvtár működése 1979-ben című cikkének szolgáltatásokról szóló fejezetében, fölöttébb lehangoló képet mutatva mindazoknak, akik abban – az úgy látszik naiv – hitben éltek, hogy egy nemzeti könyvtárnak a szolgáltató funkciója legalább olyan fontos, mint tudományos tevékenysége. „A könyvtárba beiratkozó olvasók száma évek óta lassú csökkenést mutat: 1975 óta mintegy ezerrel csökkent olvasóink száma” –, hangzik először, vagy: „A könyvtár vezetősége a beiratkozásra jogosított olvasók körének korlátozását jelenleg nem tartotta időszerűnek, ehelyett a nehezebben megvalósítható, de differenciáltabb eljárást, az olvasói igények megszürését határozta el.”

Szerény recenzori véleményem szerint az olvasói igények megszürése nem annak a nemzeti könyvtárnak a feladata, melyet legtöbben pontosan azért keresnek fel, mert ez az a könyvtár, ahol *elméletileg* mindent meg lehet találni, ami hazánkban elolvasható!

Am így állnak elő olyan esetek, hogy például bemegy egy kutató a folyóirattárba, a kért sajtótermék első és második példánya (tehát kettő egyszerre!) mikrofilmezésen van – mert külön-külön hiányosak –, a harmadik példányról pedig közlik, hogy külső kutató számára hozzáférhetetlen, mivel azt az OSZK saját, belső kutatója használja. Több példány pedig nincs. Ez a „differenciált eljárása az olvasói igények megszürésének” tipikus példája annak, hogy nemzeti könyvtárunk tudományos kutató és szolgáltató funkciója komoly inkonzisztenciák alapját képezheti.

Éppen ezért az évkönyv III. részében található rendkívül nagyértékű tíz tudományos tanulmányt olvasva (*V. Ecsedy Judit*: Egy dunántúli református nyomda sorsa; *Pavercsik Ilona*: A lőcsei Brewer-nyomda a 17–18. században I.; *Fallenbüchl Zoltán*: Alessandro Guadagni levelezéskönyve; *Borsa Gedeon*: A csizió ellenlábasai és utóélete; *Szelestei N. László*: 18. századi tudósaink II. Wespriemi István (1723–1799) és orvostörténeti műve; *Fried István*: II. József, a jozefinisták és a reformerek. (Vázlat a 18. század végének magyar közgondolkodásáról); *Miklóssy János*: Vajda János „pokoljárása” (1864–1867); *Nemeskéri Erika*: Cholnoky László pályája; *Markovits Györgyi*: Az Éjféli Kiadó; *Németh S. Katalin*: Két Bethlen Kata dráma a 20. században) önálló köteteket, tudományos folyóiratok nyilvánosságát kívánjuk íróinknak.

Az OSZK évkönyveknek meg kellene maradniuk a nemzeti könyvtár hivatásával – ha úgy tetszik: kettős hivatásával – kapcsolatos permanens feladatok és tapasztalatok időszakos és korántsem „parttalan” műfajú kiadványsorozatának.

KÁLMÁN MÁRIA